

BÖLÜM 7

Edinilmiş Nörojenik Dil Bozukluklarının Değerlendirilmesi

*Fenise Selin KARALI¹
Müzeyyen KARAMAN²
Banu ERGÜNAL KÖSE³*

Giriş

İletişim, karşımızdaki kişiye duygu ve düşüncelerimizi aktarmak, ortak ilgi alanı üretmek, iş birliği ve fikir birliğine varmak için kullandığımız etkileşime geçme niyetimizdir. Bu bağlamda da iletişim birbiriyle son derece ilişkili ve bütünlüştürmüş/iç içe geçmiş üç bileşene sahiptir: bilişsel, dilbilimsel ve pragmatik (Şekil 1) (1-3).

İletişim bozuklukları, bu etkileşim sırasında yaşanan bir problemden kaynaklanmaktadır. Diğer bir deyişle iletişim bozuklukları, herhangi bir nedenle sözel ve sözel olmayan kavramları ve görsel/grafiksel bilgiyi alma, gönderme, işleme ve anlama sırasında meydana gelen sapmaları, bozulmaları ifade etmektedir (4). Bu kapsamda iletişim bozukluklarını gelişimsel ve edinilmiş olarak ayırmak mümkündür. Bozukluğun gelişimsel veya edinilmiş olmasına bakılmaksızın etiyolojik açıdan sınıflandırıldığında, nörojenik problemlerden kaynaklı iletişim bozuklukları nörojenik iletişim bozuklukları olarak adlandırılır.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Biruni Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Dil ve Konuşma Terapisi Bölümü, skarali@biruni.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-1513-9219

² Uzm. DKT., Mina Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi (Anadolu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dil ve Konuşma Terapisi AD. Doktora), muzeyyen.karaman29@gmail.com, ORCID iD: 0000-0002-6180-1050

³ DKT. Biz Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, banu@erguenal.de, ORCID iD: 0000-0002-3416-3081

Kaynaklar

1. Murray, L., & Chapey, R. (2001). Assessment of language disorders in adults. In R. Chapey (Ed.), *Language intervention strategies in aphasia and related neurogenic communication disorders* (pp. 55–126). Philadelphia: Williams & Wilkins.
2. Chapey, R. (1994). Assessment of language disorders in adults. In R. Chapey (Ed.), *Language intervention strategies in aphasia* (3 ed., pp. 80–120). Baltimore: Williams & Wilkins.
3. Muma, J. (1978). *Language handbook: Concepts, assessment, intervention*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall
4. Owens, R. E.; Farinella, K. A. (2021). İletişim Bozukluklarına Giriş “Yaşam Boyu Kanıta Dayalı Yaklaşım” (2. Baskı). (S. Topbaş, Çev. Ed.). Mirket Akademik Yayınları. (Orijinal eserin basım tarihi 2019, 6. Baskı)
5. Hallowell B. (2023). *Aphasia and other acquired neurogenic language disorders : a guide for clinical excellence (Second)*. Plural Publishing.
6. Chapey R. (2008). *Language intervention strategies in aphasia and related neurogenic communication disorders (5th ed.)*. Lippincott Williams & Wilkins.
7. Murray, L., & Clark, H. (2006). *Neurogenic disorders of language*. Clifton Park, NJ: Thompson Delmar Learning.
8. Spreen, O., & Risser, A. H. (2003). *Assessment of aphasia*. Oxford University Press.
9. Mancinelli, J. M., & Klein, E. R. (2014). *Acquired language disorders: A case-based approach*. Plural Publishing.
10. Whitworth, A., Webster, J., & Howard, D. (2014). *A cognitive neuropsychological approach to assessment and intervention in aphasia: A clinician's guide*. Psychology Press.
11. Maviş İ, Toğram B. Afazi Dil Değerlendirme Testi (ADD) kullanım yönergesi. Ankara: Detay Yayınları;2009
12. Maviş, İ., Colay, K., Topbaş, S., & Tanrıdağ, O. (2007). Gülhane Afazi Testi-2 (GAT-2)'nin standardizasyon ve geçerlik-güvenirlik çalışması.
13. Özdemir, Ş. (2021). Kapsamlı afazi testi (cat-tr) dil bataryasının geçerlik ve güvenilirlik çalışması (Doctoral dissertation, Anadolu University (Turkey)).
14. Yaşar, E. (2020). Afazi etki ölçeği-21: Türkçeye uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışması (Master's thesis, İstanbul Medipol Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü).
15. Hilari, K., Byng, S., Lamping, D. L., & Smith, S. C. (2003). Stroke and aphasia quality of life scale-39 (SAQOL-39) evaluation of acceptability, reliability, and validity. *Stroke*, 34(8), 1944-1950.
16. Noyan-Erbaş, A., & Toğram, B. (2016). Stroke and aphasia quality-of-life scale-39: Reliability and validity of the Turkish version. *International journal of speech-language pathology*, 18(5), 432-438.
17. Goodglass, H., Kaplan, E., & Weintraub, S. (2001). *BDAE: The Boston diagnostic aphasia examination*. Philadelphia, PA: Lippincott Williams & Wilkins.
18. Levin, H. S., Grossman, R. G., Rose, J. E. & Teasdale, G. (1979). Long term neuropsychological outcome of closed head injury. *Journal of Neurosurgery*, 50, 412-422.
19. Thomsen, I. V. (1975). Evaluation and outcome of aphasia in patients with severe closed head trauma. *Journal of Neurology, Neurosurgery & Psychiatry*, 38, 713-718.
20. Sarno, M. T. (1980). The nature of verbal impairment after closed head injury. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 168, 682-695.
21. Sarno, M. T. & Levita, E. (1986). Characteristics of verbal impairment in closed head injured patients. *Archives of Physical Medicine Rehabilitation*, 67, 400-405.
22. McDonald, S., Togher, L., & Code, C. (Eds.). (2013). *Social and communication disorders following traumatic brain injury*. Psychology press.
23. Hegde, M. N. (2018). *A coursebook on aphasia and other neurogenic language disorders*. San Diego, CA: Plural Publishing.
24. Blake, M. L. (2005). Right hemisphere syndrome. In L. L. LaPointe (Ed.), *Aphasia and related neurogenic language disorders (3rd ed., pp. 213-224)*. New York: Thieme.

25. Myers, P. S. (2001). *Communication disorders associated with right hemisphere damage*. In R. Chahey (Ed.), *Language intervention strategies in aphasia and related neurogenic communication disorders* (pp. 809–828). Philadelphia, PA: Lippincott, Williams & Wilkins.
26. American Speech-Language-Hearing Association (2023). *Right Hemisphere Damage*. (Practice Portal). Alındı 05, 17, 2023, from www.asha.org/Practice-Portal/Clinical-Topics/Right-Hemisphere-Damage/.
27. Lehman, M. T., & Tompkins, C. A. (2000). *Inferencing in adults with right hemisphere brain damage: An analysis of conflicting results*. *Aphasiology*, 14, 485–499.
28. Tompkins, C., Klepousniotou, E., & Scott, G. (2013). *Treatment of right hemisphere disorders*. *Aphasia and related neurogenic communication disorders*, 345-364.
29. Blake, M. L., Duffy, J. R., Myers, P. S., & Tompkins, C. A. (2002). *Prevalence and patterns of right hemisphere cognitive/communicative deficits: Retrospective data from an inpatient rehabilitation unit*. *Aphasiology*, 16, 537–547.
30. Côté, H., Payer, M., Giroux, F., & Joannette, Y. (2007). *Towards a description of clinical communication impairment profiles following right-hemisphere damage*. *Aphasiology*, 21(6-8), 739-749.
31. Ferré, P., Clermont, MF, Lajoie, C., Côté, H., Ferreres, A., Abusamra, V., ... & Joannette, Y. (2009). *Clinical profiles of communication impairments after a right-hemisphere stroke: cross-cultural clusters*. *Latin American Neuropsychology*, 1 (1), 32-40.
32. Ferré, P., Ska, B., Lajoie, C., Bleau, A., & Joannette, Y. (2011). *Clinical focus on prosodic, discursive and pragmatic treatment for right hemisphere damaged adults: what's right?. Rehabilitation research and practice*, 2011.
33. Blake, M. L. (2006). *Clinical relevance of discourse characteristics after right hemisphere brain damage*. *American Journal of Speech-Language Pathology*, 15,255–267.
34. Coppens, P., Hungerford, S., Yamaguchi, S., & Yamadori, A. (2002). *Crossed aphasia: an analysis of the symptoms, their frequency, and a comparison with left-hemisphere aphasia symptomatology*. *Brain and language*, 83(3), 425-463.
35. Pimental, P., & Knight, J. (2000). *MIRBI-2: The mini inventory of right brain injury*. Austin, Tex: Pro-Ed.
36. Brookshire R. H. & McNeil M. R. (2015). *Introduction to neurogenic communication disorders (Eighth)*. Elsevier.
37. Bryan, K. (1995). *The right hemisphere language battery*. Wiley.
38. Kumari, P., Kumar, S., & Ranjan, R. (2016). *Right hemisphere language battery in Hindi*. *International Journal of Speech & Language Pathology and Audiology*, 4(1), 17-31.
39. Halper, A. S., Cherney, L. R., Burns, M. S., & Mogil, S. I. (1996). *Rehabilitation Institute of Chicago Evaluation of Communication Problems in Right Hemisphere Dysfunction-Revised (RICE-R)*. Md, USA: Aspen.
40. Harper A. S. Cherney L. R. Burns M. A. & Rehabilitation Institute of Chicago. (2010). *Ric evaluation of communication problems in right hemisphere dysfunction-3 (rice-3) ((3rd ed.))*. Rehabilitation Institute of Chicago.
41. MacDonald, S. (2021). *The cognitive-communication checklist for acquired brain injury: A means of identifying, recording, and tracking communication impairments*. *American journal of speech-language pathology*, 30(3), 1074-1089.
42. MacDonald, S. (2015). *Cognitive Communication Checklist for Acquired Brain Injury (CC-CABI)*. Guelph, ON: CCD Publishing.
43. Nasreddine, Z. S., Phillips, N. A., Bédirian, V., Charbonneau, S., Whitehead, V., Collin, I., ... & Chertkow, H. (2005). *The Montreal Cognitive Assessment, MoCA: a brief screening tool for mild cognitive impairment*. *Journal of the American Geriatrics Society*, 53(4), 695-699.
44. Selekler, K., Cangöz, B., & Uluç, S. (2010). *Montreal bilişsel değerlendirme ölçeği (MOBİ-D)'nin hafif bilişsel bozukluk ve alzheimer hastalarını ayırt edebilme gücünün incelenmesi*. *Türk Geriatri Dergisi*, 13(3), 166-171.

45. Folstein, M. F., Folstein, S. E., & McHugh, P. R. (1975). "Mini-mental state": a practical method for grading the cognitive state of patients for the clinician. *Journal of psychiatric research*, 12(3), 189-198.
46. Güngen, C., Ertan, T., Eker, E., Yaşar, R., ve Engin, F. (2002). Standardize Mini Mental Testinin Türk toplumunda hafif demans tamsında geçerlik ve güvenilirliği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 13, 273-281.
47. Brown, J., Pengas, G., Dawson, K., Brown, L. A., & Clatworthy, P. (2009). Self administered cognitive screening test (TYM) for detection of Alzheimer's disease: cross sectional study. *Bmj*, 338.
48. Maviş, İ., Adapinar, B. D. Ö., Yenilmez, C., Aydın, A., Olgun, E., & Bal, C. (2015). Test your memory-Turkish version (TYM-TR): reliability and validity study of a cognitive screening test. *Turkish Journal of Medical Sciences*, 45(5), 1178-1185.
49. Stone, S. P., Wilson, B., Wroot, A., Halligan, P. W., Lange, L. S., Marshall, J. C., & Greenwood, R. (1991). The assessment of visuo-spatial neglect after acute stroke. *Journal of Neurology, Neurosurgery & Psychiatry*, 54(4), 345-350.
50. Schenkenberg, T., Bradford, D. C., & Ajax, E. T. (1980). Line bisection and unilateral visual neglect in patients with neurologic impairment. *Neurology*, 30(5), 509-509.
51. Albert, M. L. (1973). A simple test of visual neglect. *Neurology*.
52. Gauthier, L., Dehaut, F., & Joanette, Y. (1989). The bells test: a quantitative and qualitative test for visual neglect. *International journal of clinical neuropsychology*, 11(2), 49-54.
53. Pizzamiglio, L., Antonucci, G., Judica, A., Montenero, P., Razzano, C., & Zoccolotti, P. (1992). Cognitive rehabilitation of the hemineglect disorder in chronic patients with unilateral right brain damage. *Journal of Clinical and Experimental Neuropsychology*, 14(6), 901-923.
54. Dünya Sağlık Örgütü. (2023). Demans: Bilgi Sayfası. Retrieved from <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs362/en/>
55. Can, H., & Karakaş, S. (2005). Alzheimer tipi demans ve birinci basamakta nöropsikolojik değerlendirme. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 14(3), 22-25.
56. American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders (5th ed.)*. Washington, DC: Author.
57. Petersen, R. C., Caracciolo, B., Brayne, C., Gauthier, S., Jelic, V., & Fratiglioni, L. (2014). Mild cognitive impairment: A concept in evolution. *Journal of Internal Medicine*, 275, 214-228.
58. McKhann, G. M., Knopman, D. S., Chertkow, H., Hyman, B. T., Jack, C. R., Kawas, C. H., . . . Mohs, R. C. (2011). The diagnosis of dementia due to Alzheimer's disease: Recommendations from the National Institute on Aging-Alzheimer's Association workgroups on diagnostic guidelines for Alzheimer's disease. *Alzheimer's & Dementia: The Journal of the Alzheimer's Association*, 7, 263-269.
59. Kaplan, E. (1988). The process approach to neuropsychological assessment. *Aphasiology*, 2(3-4), 309-311.
60. Cangöz, B., Karakoç, E., & Selekler, K. (2006). The norm determination and validity-reliability studies of clock drawing test on Turkish adults and elderlys (ages 50 and over). *Turkish Journal of Geriatrics*, 9(3).
61. Emek-Savaş, D. D., Yerlikaya, D., & Yener, G. G. (2018). Saat Çizme Testinin İki Farklı Puanlama Sisteminin Türkiye Normları ve Geçerlik-Güvenirlik Çalışması. *Turkish Journal of Neurology/Türk Noroloji Dergisi*, 24(2).
62. Maviöglü, H., Gedizlioglu, M., Akyel, S., Aslaner, T., & Eser, E. (2006). The validity and reliability of the Turkish version of Alzheimer's Disease Assessment Scale-Cognitive Subscale (ADAS-Cog) in patients with mild and moderate Alzheimer's disease and normal subjects. *International Journal of Geriatric Psychiatry: A journal of the psychiatry of late life and allied sciences*, 21(3), 259-265.